

люднення такої інформації із застосуванням сучасних технологій, а саме через мережу Інтернет. Кількість користувачів мережі Інтернет (понад 10 млн постійних користувачів лише в Україні) значно перевищує кількість тих осіб, що мають підписку на газети “Голос України” та “Урядовий кур’єр” (загальний тираж газет становить лише 225 тис.). Користування офіційними веб-ресурсами в мережі Інтернет є значно легшим, більш доступним та дешевим способом отримання офіційної інформації. З метою доведення інформації про повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство до широкого кола зацікавлених осіб пропонується, крім оголошення в офіційних друкованих органах, передбачити оприлюднення на офіційному веб-порталі Вищого господарського суду України в Інтернет повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство.

2. Діючим законом передбачена можливість оскарження рішень суду на різних стадіях провадження. Зловживання правом на оскарження учасниками апеляційних та касаційних скарг, призводить до невиправданого затягування розгляду справи, а відтак до порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Пропонується визначити строк для оскарження рішення суду про визнання або невизнання вимог кредиторів, протягом якого до суду мають надійти усі апеляційні скарги, які будуть направлені на розгляд апеляційною інстанцією. Також, доцільно передбачити, що оскарження рішення суду першої інстанції не зупиняє провадження у справі про банкрутство. Це дозволить зменшити тривалість процедури банкрутства.

3. Відповідно до статті 13 чинного закону процедура розпорядження майном боржника може тривати протягом шести місяців, також визначено, що цей строк судом може бути продовжено, однак не визначено скільки разів. Існуюча практика свідчить про довільне тлумачення цієї норми, безпідставне продовження строків розпорядження майном боржника необмежену кількість разів, а відтак процедура розпорядження майном боржника може тривати протягом декількох років. Пропонується чітко визначити строк на проведення процедури розпорядження майном боржника в 12 місяців. Це дозволить зменшити тривалість та скоротити вартість процедури банкрутства.

4. Відповідно до статті 18 закону керуючий санацією зобов’язаний подати комітету кредиторів план санації боржника протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника. Існуюча практика свідчить про недотримання вимог цієї норми і взагалі про її неефективність. Непоодинокі випадки, коли справа про банкрутство перебуває тривалий час в стадії процедури санації за відсутності плану санації, заходи спрямовані на відновлення платоспроможності боржника не здійснюються. Це призводить до безпідставного затягування розгляду справи про банкрутство. Пропонується передбачити можливість переходу з процедури розпорядження майном в санацію лише за наявності плану санації. У випадку відсутності плану санації повинно прийматися рішення про введення процедури ліквідації. Строк дії плану санації не може бути більше ніж 18 місяців. Це також дозволить зменшити тривалість та скоротити вартість процедури банкрутства.

5. Змінами до закону України “Про виконавче провадження” передбачено, що державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження у разі офіційного оприлюднення повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство боржника, якщо відповідно до закону на вимогу стягувача поширюється дія мораторію. Винесення господарським судом ухвали про прийняття заяви про порушення справи про банкрутство обов’язково зупиняє виконавче провадження. Реалізація цього положення закону не потребує розроблення нових актів.

Таким чином, застосування вказаних змін та доповнень до чинної правової бази антикризового управління підприємством забезпечить ужиття своєчасних і більш ефективних заходів щодо відновлення платоспроможності підприємств, зокрема, дозволить скоротити вартість та зменшити тривалість процедури банкрутства, суттєво підвищити коефіцієнт стягнення і як наслідок, поліпшити загальну соціально-економічну ситуацію у країні в цілому. Оцінка ефективності результатів реалізації пропозицій можна здійснювати за показниками, що характеризуватимуть стан бізнес-клімату в Україні.

Література

1. Проект ЗУ “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення процедур банкрутства”. Державний департамент з питань банкрутства при Мінекономіки України // Зареєстрований у Верховній раді України 27.10.2009 р., № 5281.

УДК 658.53

Н. А. ТІТОВА, А. С. ТІТОВА
Київський економічний інститут менеджменту

ПРОБЛЕМИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Аналізуються проблеми розвитку малого і середнього бізнесу та причини економічної кризи в Україні. Розглядаються особливості ролі й місця малого і середнього бізнесу, надання підприємцям допомоги у дослідженні ринку. Обґрунтовується необхідність розробки цілеспрямованої державної політики, розвитку цивілізованих відносин з активною мотивацією підприємництва і праці, інвестиційної та інноваційної діяльності.

The problems of small and medium business and causes of economic crisis in Ukraine are analyzed. The features of the role and place of small and medium businesses and, provision of assistance to entrepreneurs in market research are considered. The need to develop targeted public policy of civilized relations with the active motivation of business and labour, investment and innovation is proved.

Економічна стратегія держави повинна передбачати розробку такого механізму, котрий повинен був замінити державне адміністрування в економіці. Проте економічна система, яка трансформувалася від командно-адміністративних до ринкових відносин, має особливі риси, які ускладнюють перехідний період та приводять до перенесення великої кількості помилок на наступні етапи розвитку.

Трансформаційні процеси в економічному і соціальному розвитку не мають нічого спільного з явищами економічного хаосу. Вони повинні здійснюватися на новітніх наукових основах і досягненнях під чітким законодавчим і виконавчим контролем державних і господарчих органів, у надійній системі організації й управління. Це має принципове значення тому, що стратегії структурної перебудови економіки повинні базуватися на принципах самоорганізації а не зростання ентропії економічних процесів. Оскільки відповідальність за економічний розвиток країни, в решті-решт, несуть державні органи законодавчої й виконавчої влади, вони й повинні використовувати усі важелі, за допомогою яких можна впливати на економіку, ефективно реформуючи її.

Нажаль, ми бачимо абсолютно іншу картину економічної кризи, яку в певній мірі спровокувала влада, що діяла до 2010 р. Подолати гостру та затяжну економічну кризу, перейти у фазу стабілізації й зростання суспільного виробництва неможливо без творчого підходу до розробки цілеспрямованої державної політики, розвитку цивілізованих відносин з мотивацією підприємництва і праці, інвестиційної та інноваційної діяльності.

Розвиток ринкової економіки в Україні, формування економічної політики, яка відповідатиме сучасним потребам і стратегічним завданням соціально-економічного розвитку, неможливе без зростання ролі малого і середнього бізнесу в Україні, усвідомлення його суспільно-економічної місії. Як показують економічні дослідження і підтверджують учасники даної науково-практичної конференції у своїх доповідях, державна підтримка підприємництва в Україні стає пріоритетною в економіці перехідного періоду. Саме підприємство здатне суттєво впливати на політичний розвиток України шляхом створення могутнього середнього класу, котрий усвідомлює важливість демократичних перетворень і дотримання закону як способу особистого економічного процвітання.

Розвиток підприємництва потребує більш уваги з боку держави, оскільки недосконалість ринкового середовища стає перешкодою на шляху формування економічних відносин адекватних національним інтересам. Деякі суб'єкти підприємницької діяльності під тиском податкового пресу, а також, відчуваючи негативне зниження емоцій вітчизняного ринку та дефіцит інформації для побудови власних ефективних маркетингових стратегій, починають, так зване "зрощування" з владними структурами з метою отримання пільг або послаблення вимог до них. Інші перетворюються у політичних ворогів держави і переміщуються у "тіньовий сектор". Тому дуже необхідно здійснювати державне регулювання підприємницької діяльності, однак, цього не відбувається.

Підприємці не витримують підвищення цін на продукцію монополістів у промисловості, сільському господарстві та сфері послуг, котре не контролювалося виконавчою владою. Сподіваємося, що нова влада, розуміє, що на рівні цін відбувається також збільшення доходів на апарат управління, у тому числі, державних корпорацій. Завжди мали місце надто великі видатки, купівля дорогих автомобілів, будівництво дач, вілл, розкішних квартир та пряме розкрадання бюджетних коштів. Ціни виробництва зростають швидше, ніж споживчі.

Необхідно, на наш погляд, підвищувати вимоги до побудови ієрархії завдань щодо стратегії і тактики державної економічної політики, які повинні поєднувати максимальне стимулювання розвитку незалежних суб'єктів підприємництва із направленням їх діяльності до загальної стратегії економічного розвитку [1].

Досвід розвинутих країн показує, що необхідною умовою існування, життєстійкості та удосконалення ринкової економіки є наявність широкого сектору малого і середнього підприємництва. Такий сектор спроможний суттєво впливати на політичний розвиток України шляхом створення потужного середнього класу, котрий розуміє важливість демократичних перетворень і дотримання закону як засобу особистого економічного процвітання. Цей сектор економіки поки що не стійкий, а в умовах економічної кризи посилюється його падіння.

Крім того, що глибока українська криза ускладнена світовими проблемами, вона ще й обумовлена серйозними внутрішніми причинами, котрі виходять далеко за межі фінансових проблем, що переростають в економічний спад виробництва, зростання безробіття, зниження рівня життя широких верств населення. Відмова держави від захисту внутрішнього ринку і підтримки українського виробника привела до того, що в Україні почали завозити товари народного споживання, промислову продукцію в той час, як збут вітчизняної продукції зменшується. Прискоренню притоку імпорту сприяє також споживчий бум завдяки необґрунтованому зростанню доходів і споживчого кредитування за рахунок безконтрольних займаних коштів зарубіжних банків. Вважаємо, що занадто передчасно відкриті наші ринки для експансії іноземного спекулятивного капіталу. У складі імпорту переважають автомобілі, побутова техніка ті інші подібні товари, які достатньо можуть вироблятися в Україні. Все це призводить до зростання боргів, збільшення від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, пригнічення вітчизняних виробників.

В економіку України безконтрольно ринули іноземні займи. У першому півріччі 2009 року сума корпоративного боргу досягнула майже 85 млрд дол., що у 2.2 рази перевищило державні резерви. Але світова фі-

нансова криза перекрыла можливість зайняти кошти, чим поставила українські банки і підприємства перед загрозою дефолта. Кредит МВФ у розмірі 16,45 млрд дол. призначений для того, щоб якнайскоріше повернути борги за попередні іноземні займи, але Україні залишаться тільки витрати на його обслуговування та принизливі умови для суверенітету держави, а саме, підвищувати податки, продавати землю, не збільшувати заробітну платню робітникам тощо.

Головною помилкою законодавчої та виконавчої влади у реалізації економічної політики є прагнення до загального підвищення доходів населення без врахування рівня продуктивності праці, величини джерел їх виплати і можливостей товарного забезпечення. Усі проекти підвищення доходів, у тому числі, й колективні договори між профспілками і роботодавцями, необхідно передбачати і реалізувати залежно від росту продуктивності праці. Будь яка інша ідеологія – це повний і швидкий розвал вітчизняної економіки.

Для створення реального конкурентного середовища в Україні та заповнення ринкових ніш необхідно як мінімум 120–150 одиниць МП (малих підприємств) на 10 тис. населення або 600 – на 10 тис. населення, як вважають деякі експерти [2]. Малий і середній бізнес в Україні, починаючи з 90-х років перебував у кризовому стані і практично не розвивався. У 1996 році чисельність малих підприємств збільшилась у два рази порівняно з 1991 роком, але їх розміри стали у два рази меншими, тобто, чисельність зайнятих зменшилась.

Тільки, починаючи з 1997 року збільшувалась чисельність працюючих на МП, проте її темпи відставали від темпів зростання кількості малих підприємств, що може свідчити про зниження ролі малого і середнього бізнесу як фактора зайнятості й соціального захисту населення. Вони забезпечували робочими місцями лише 1,72 млн чоловік, що складає приблизно 15 % від загальної чисельності усіх зайнятих у галузях економіки, тоді, як на Заході аналогічний показник перевищує 50 % [3]. У такій ситуації виникають сумніви щодо дієвості ролі МП у зменшенні майнової диференціації населення України, навпаки вони створюють умови для додаткового збагачення економічно активного прошарку населення.

Розвиток підприємництва в умовах відкритої економіки може сприяти наповненню споживчого ринку товарами й послугами, структурній перебудові економіки, підвищенню ефективності виробництва. Формування і розвиток малих і середніх підприємств повинні регулюватися і стимулюватися відповідним законодавством. В країнах із розвинутою ринковою економікою існує розгалужена система державного регулювання малого і середнього бізнесу. Її основні елементи – це: антимонопольне законодавство; фінансова, технічна і консультативна підтримка; податкова політика; регулювання контрактних і субконтрактних відносин.

Крім того, необхідно відмітити ще один аспект підтримки підприємництва, особливо малого і середнього бізнесу, на котрий часто не звертають увагу автори проблемних публікацій з економічних питань, але добре розуміють висококваліфіковані маркетингологи. Це стосується маркетингових досліджень ринку, які необхідно проводити в умовах ринкової економіки. Проте, для більшості підприємців вони залишаються недосяжними через високу вартість.

У той же час, відсутність достовірної інформації про ринок, його суб'єкти (покупців, конкурентів, постачальників, посередників, контактні аудиторії) не дозволяє приймати раціональні управлінські рішення, розробляти ефективну маркетингову стратегію. Консалтингові компанії, які проводять маркетингові дослідження ринку на замовлення підприємств, вимагають повної оплати від кожного замовника навіть у тих випадках, коли усі підприємства – замовники працюють на одному цільовому ринку.

На наш погляд, можливе рішення цієї проблеми, якщо регіональні органи влади ініціюють створення на місцях спеціального фонду, в якому акумулюються незначні кошти підприємств, котрі звертатимуться до консалтингових компаній. З цього фонду у майбутньому відраховуватимуться грошові кошти консалтинговим компаніям за дослідницьку роботу, результати якої стають доступними всім учасникам фонду.

Крім того, необхідно відмітити, що маркетингова діяльність будь якого підприємства не повинна бути лише його власною проблемою, оскільки, виходячи на ринок підприємець бере участь у розв'язанні багатьох соціальних та економічних проблем країни і свого регіону.

В економічній літературі підприємництво визначають з різноманітних позицій, однак, більшість дослідників та практиків у цих визначеннях концентрують увагу на отримання прибутку, розглядаючи її як кінцеву мету підприємництва. Однак підприємництво має своєю метою не стільки прибуток, скільки неперервність відтворювального процесу, пов'язаного з відтворенням попиту і задоволенням постійно зростаючих потреб усіх членів суспільства.

Таке маркетингове тлумачення більш точно визначає підприємництво як процес неперервного пошуку змін у потребах, попиті кінцевого споживача продукції й послуг, задоволенні цих потреб шляхом організування виробництва, збуту, маркетингу, логістики, менеджменту, орієнтованих на найкращі новації, що сприятиме зростанню продуктивності на кожній стадії відтворювального процесу. У цьому визначенні акцентується увага не на максимізації прибутку, а на споживача, його потреби, задоволення яких, у свою чергу, може забезпечити максимальний прибуток. Саме цей аспект важливої проблеми у ринковій економіці ще раз підтверджує необхідність відповідальності держави за розвиток підприємництва, що сприятиме вирішенню складних економічних і соціальних проблем у суспільстві.

Таким чином, важливими чинниками подальшого розвитку підприємництва можна вважати такі:

- удосконалення податкового законодавства і забезпечення його стабільності;
- трансформування податкової системи у так звану інвестиційно-стимулюючу;

- розширення бази оподаткування, спрощення для малих і середніх підприємств процедури нарахування та оплати податків;
- розроблення податкових важелів для стимулювання розвитку підприємництва;
- надання фінансової та консультативної допомоги малим і середнім підприємствам у проведенні маркетингових досліджень мікро- та макросередовища.

Реалізації названих чинників сприятиме впровадження комплексної державної програми підтримки підприємництва і, у першу чергу, розробка і впровадження обґрунтованої антикризової програми. [4].

Висновки. Таким чином, результати досліджень підтверджують необхідність відповідальності держави за розвиток підприємництва. Очевидно, що без подолання важкої економічної кризи і послаблення її наслідків не можливо домогтися кардинальних змін в економічній політиці держави. Пріоритетом повинні стати не просто грошові доходи, а й розвиток виробництва, продуктивність праці і тільки на цій основі – зростання доходів. Необхідно впровадити режим економії на усіх рівнях управління, у тому числі, на його апарат, припинити необґрунтовані й приховані витрати та зловживання, посилити контроль над усіма витратами. Це все може здаватися неринковими заходами, проте, таких дій вимагає кризова ситуація в країні.

Література

1. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного росту в Україні. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. Центр антикризових досліджень. – К., 2008.
2. Сизоненко В. О. Методологические аспекты финансовой деятельности субъектов малого предпринимательства / В. О. Сизоненко, Н. Ф. Колесник // Финансы Украины. – 2000, № 12. – С. 108.
3. Основні економічні показники діяльності малих підприємств за 2007 рік. Статистичний бюлетень // Держкомстат України, 2008.
4. ЗУ “Про державну підтримку малого підприємництва”. – 19 жовт. 2000 р.

УДК 338.32.001.76

А. В. ЧЕРЕП

Запорізький національний університет,

А. М. ЯСИР

Класичний приватний університет

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглядається стан інвестиційної діяльності в Україні, розглянуті фактори залучення іноземних інвестицій та підвищення інвестиційної активності іноземних інвесторів. Автором запропоновані шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні.

The article considers the state of investment activity in Ukraine, factors of attracting foreign investment and enhancing the investment activity of foreign investors. The author offers ways to enhance investment activity in Ukraine

Проаналізовано стан інвестиційної діяльності в Україні, розглянуто причини, що заважають залученню іноземних інвестицій в Україну, запропоновані шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні.

Ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях. Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень.

Важливість аналізу стану та активізації інвестиційної діяльності в Україні підкреслюється вчених-економістів, серед яких А.В. Череп, Б.В. Губський, С.І. Вакарін, В.Г. Федоренко та ін. Зокрема А.В. Череп вважає, що інвестиції є найважливішим чинником економічного зростання, що забезпечує збільшення щорічного реального продукту країни. Стан інвестиційної діяльності в Україні є складним унаслідок зниження ділової активності більшості суб'єктів господарювання, погіршення інвестиційного клімату та можливостей бюджетів усіх рівнів [1, с. 72]. З точкою зору А.В. Череп погоджується Б.В. Губський, вважаючи, що без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства. Це фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробництва, без чого не може бути й успішної інтеграції нашої країни в Європейське співтовариство [2, с. 28].

Проте в цілому розробці шляхів активізації інвестиційної діяльності в Україні приділяється недостатньо уваги, що зумовлює актуальність теми статті. Недостатньо розробленим є питання активізації інвестиційної діяльності іноземних компаній, недостатньо проаналізованим є рівень іноземних інвестицій в основний капітал.